

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาหลักการและเหตุผล

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มนุษย์หรือชนในชาติได้รับการศึกษามากน้อยเพียงใด ย่อมหมายถึง การพัฒนาชุมชน สังคม และของแต่ละประเทศมีมากขึ้นเพียงนั้น เมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตยที่ต่างให้ความสำคัญในสิทธิและหน้าที่ของแต่ละบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน ที่มีกลไกการมีส่วนร่วมเป็นพลังสำคัญ แต่ละประเทศจึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ วิธีการพัฒนาการจัดการศึกษาจึงถูกนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างหลากหลาย ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแต่บริบทของชุมชน สังคม และประเทศนั้นๆ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน และสังคม ซึ่งหมายรวมถึงความเป็นท้องถิ่นของแต่ละประเทศนั้นๆ มีมากขึ้น

สำหรับประเทศไทย การจัดการศึกษาที่เป็นเพียงการดำเนินงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพียงกลุ่มเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้การศึกษากระจายอย่างทั่วถึง ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและประชาชน แนวคิดการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆเริ่มมีมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะ เมื่อมีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มีเจตนารมณ์ให้การศึกษาเป็นเรื่องของทุกคนและทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยได้บัญญัติไว้ในหลักการจัดการศึกษาประการหนึ่งว่า “ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา” และการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดเรื่องของการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาดังนั้น กระแสของการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กร หรือสถาบันต่างๆในสังคมจึงมีมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการกำหนดตัวบ่งชี้ของการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา และการกำหนดเป็นนโยบายการจัดการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในการนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของครู บุคลากรทางการศึกษาและประชาชน เป็นกลไกสำคัญของการกระจาย

อำนาจการบริหารจัดการสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุนและร่วมติดตามผลการจัดการศึกษาในทุกๆระดับทั้งระดับนโยบาย/ส่วนกลาง ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555) การจัดการเรียนการสอนที่ประสบผลสำเร็จของครูในโครงการทุนครูสอนดี และการจัดการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จของสถานศึกษา ส่วนใหญ่ล้วนเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ (นคร ตังคะพิภพและคณะ, 2557; พิณสุดา สิริธรรังศรี, 2557) อย่างไรก็ตาม แม้ว่า เรื่องของการมีส่วนร่วมขององค์กรหรือสถาบันต่างๆ จะได้รับความสำคัญมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มีการนำรวบรวม

นำเสนอผลการศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อให้การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขยายสู่วงกว้างอย่างเป็นระบบจริงจังและเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

ประวัติความเป็นมาของตำบลตาลเตี้ย เป็นตำบลเก่าแก่เล่าขานต่อกันมาว่าเมื่อปี พ.ศ.2467 ได้แยกมาจากตำบลบ้านสวนในสมัยกำนันน้อยเป็นกำนัน เริ่มแรกเรียกว่าตำบลป่าศักดิ์ กำนันน้อยได้เดินทางมาพบต้นตาลต้นหนึ่งมีต้นตาลอยู่ริมคลองตาลเตี้ยและมีลำต้นตาลดังกล่าวทอดหรือเอนลงสู่กลางแม่น้ำตาลเตี้ย และมีลำต้นตาลงอขึ้นตั้งฉากกับผิวน้ำเมื่อถึงเวลาน้ำเอ่อท่วมทำให้ระดับน้ำสูงแค่คอต้นตาลหรือท่วมถึงใบตาลทำให้กำนันน้อยเรียกต้นตาลเตี้ยเป็นชื่อของตำบลตาลเตี้ยกันตั้งแต่นั้นมาถึงปัจจุบัน

ตำบลตาลเตี้ย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองสุโขทัยระยะห่างจากอำเภอประมาณ 13 – 14 กิโลเมตร โดยมีลักษณะภูมิประเทศเป็นราบลุ่มมีสภาพเป็นลำคลองเล็กๆ หลายคลอง และมักจะประสบปัญหาจากน้ำท่วมขังเกือบทุกปี ซึ่งน้ำไหลมาจาก ตำบลปากแคว อำเภอเมืองสุโขทัย ตำบลเกาะตาเลีย และตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย พื้นที่ตำบลตาลเตี้ยเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง การตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามแนวของถนนสายหลักที่เชื่อมติดต่อกับอำเภอศรีสำโรง มีพื้นที่ทำกินกระจายอยู่ด้านหลังของหมู่บ้าน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชุมชนในเบื้องต้นพบว่า เยาวชนในวัยเรียนมักประสบปัญหาใกล้เคียงกันเช่น ปัญหาครอบครัว การหย่าร้างระหว่างผู้ปกครอง หรือแม้กระทั่งการเกิดช่องว่างระหว่างวัย การติดเพื่อนหรือแม้กระทั่งพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ ปัญหาต่างๆสามารถสร้างผลกระทบให้กับการเรียนของเยาวชนกลุ่มดังกล่าวให้กลายเป็นเยาวชนมีปัญหา นอกจากปัญหาเยาวชนแล้วปัญหาอีกประการหนึ่งคือปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา การจัดการเรียนการสอนอย่างไร้คุณภาพ

เยาวชนต้องเรียนรู้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและสังคมโลก โดยต้องประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่ของเยาวชน ตั้งใจศึกษาหาความรู้ มีระเบียบวินัยกับตนเอง เป็นคน ดีของสังคม และไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นคนเก่ง และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษา เรื่องการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนตำบลตาลเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ศึกษาปัญหาทางการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน ตำบลตาลเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย โดยการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเครือข่ายทางการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนตำบลตาลเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาการสร้างรูปแบบการจัดการเครือข่ายทางการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนตาลเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน

กลุ่มเป้าหมาย ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักวิชาการศึกษา ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษาและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พื้นที่ดำเนินการ ตำบลตาลเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การจัดระบบการทำงานเครือข่ายให้สามารถทำงานได้ อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มตั้งแต่การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย การจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การจัดระบบข้อมูล ข่าวสารในการติดต่อข่าวสารการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียม เพื่อความเป็นองค์กรเครือข่ายที่มีความมั่นคง และการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนขององค์กรเครือข่าย

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมกับประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นองค์ความรู้ให้ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการวางยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และแผนปฏิบัติกับชุมชนตำบลตาลเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

2. ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดการเครือข่ายทางการศึกษา อย่างมีส่วนร่วมในชุมชนตำบลตาลเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัยไปใช้ในการบริหารจัดการที่คาดว่าจะส่งผลให้คุณภาพผู้เรียน โอกาสในการศึกษามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและสามารถพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณค่าในอนาคต

3. องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ได้รับการเผยแพร่ให้องค์กร หน่วยงานภายนอกได้เป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนตำบลตาลเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย